

Publicatie over effectief groen onderwijs en competentiegericht leren

De leerling en de logistiek

Onderwijsorganisatie en leerlingbegeleiding, om de combinatie van die twee gaat het bij goed competentiegericht onderwijs. Vindt Roelof de Jong van KPC Groep. Hij wijdde er een publicatie aan.

Voor effectief competentiegericht groen onderwijs stel je de begeleiding van leerlingen en de organisatie van het onderwijs geïntegreerd aan de orde, vindt onderwijsadviseur Roelof de Jong. Leerling en logistiek, dat is de kern van zijn verhaal dat hij heeft uitgewerkt in een in november 2008 verschenen publicatie van 35 pagina's, die we hier samenvatten.

In de publicatie licht De Jong vier van de tien Gouden Regels* van mbo-leerlingen voor goed competentiegericht onderwijs eruit: goede begeleiding, óók theorie, docenten op één lijn en maatwerk. Daaruit vloeien enkele aandachtspunten voort. Zelfsturend en verantwoordelijke docenten- en leerlingenteams vormen; leervragen 'vangen' en daar nieuwe leeractiviteiten aan verbinden; leerlingen leren leren en zelf de regie laten voeren.

Goede begeleiding

Het leren van competent gedrag voor leerlingen en docenten, de kern van competentiegericht onderwijs, vraagt om vormen van begeleiden waarbij dat gedrag centraal staat. Een goede begeleiding betekent ruimte om te praten over gedrag. In deze gesprekken gaat het over het leren in de beroepspraktijk en de persoonlijke zin daarvan voor de leerling, over loopbaanleren en vakbekwaamheid. Er is ruimte voor praktijksturing en de leerling heeft medezeggenschap over zijn vervolgleeractiviteiten. De leerling centraal betekent dat je een dergelijke vorm van begeleiding goed organiseert.

Een groepje van elf of twaalf leerlingen vormen is ideaal voor het construeren en begeleiden van leren. Dit is een referentiegroep met toekomstige beroepsbeoefenaars. Belangrijk voor het leren in zo'n groep is dat er een beroepsperspectief is. Dit kan in de groep eerst worden ontwikkeld, om zicht te krijgen op, zeg, wat 'iets met honden' betekent. De kern van het leren in de leergroep is in een veilige omgeving reflecteren op wat de leerling heeft geleerd aan kennis, vaardigheden, inzicht en houding in zijn leeromgeving. De begeleider helpt de leerling leervragen te formuleren naar aanleiding van de oefensituaties en het vervolg te bepalen. Hij is gericht op persoonlijke groei van de leerling.

Op het juiste moment

Zo is de begeleider bezig met het construeren van leren, het vinden van de volgende passende leeromgeving en leervorm. Feitenkennis bijvoorbeeld bied je aan op het goede moment, als er vraag naar is. Het aanleren van inzicht vraagt om oefening in een complexe beroepssituatie met keuzedilemma's. Het reflectiegesprek gaat dan over het waarom van de gemaakte keuzes. En als er vraag is naar training van (extra) vaardigheden, dan is een goede instructeur of leermeester nodig en tijd om te oefenen. Want het aanleren van routines vergt veel oefening en herhaling. Je leert ze van anderen die het 'voordoen', bijvoorbeeld in praktijkleren. Bij elke leervorm verschilt het gedrag van de leerling en de invloed daarop van

anderen. Het aanleren van vaardigheden, kerninzichten, kennis en houdingen vraagt maatwerk: passend gedrag en een passende leeromgeving. De juiste mix van al die aspecten, met de goede begeleiding, mensen, plek, dat is de constructie van leren. Dat vraagt tijd, vertraagde tijd** die je op school neemt waarin je ervaringen laat inwerken en reflecteert, waardoor de leerling het eigen leren kan bedenken en bouwen. Een passende leeromgeving en leervorm betekent een optimale inzet van de inhoud, de plaats, de mensen en de tijd. Inhoud is verbonden met de beroepspraktijk en de examenstandaarden. De tijd en de plaats nodig voor instructie en oefening van vaardigheden is anders dan de tijd en plaats nodig voor het verkrijgen van kennis. Overdracht van generieke kennis kan plaatsvinden in grotere groepen; een goed gesprek met reflectie op competenties voer je in kleine groepen. Attitudes aanleren is verweven in het hele curriculum, de omgeving moet hier altijd toe uitdagen. Wanneer een toekomstig beroep bijvoorbeeld planmatig handelen vraagt, dan is het van belang dat die planmatigheid in de hele opleiding terug komt en niet af en toe.

Docenten vullen elkaar aan

Voor de verschillende leeractiviteiten kunnen docenten elkaar aanvullen en zo hun expertise bundelen. Geen docent kan en hoeft alle rollen te vervullen. Dan ontstaat een expertteam, dat de vraag van leerlingen beantwoordt, in de juiste vorm, met de juiste mensen. Wan-

De begeleider helpt de leerling leervragen te formuleren naar aanleiding van oefensituaties

neer een expertteam zelf zijn leervragen op zijn beurt met elkaar bespreekt, kan het zich ontwikkelen tot een zelfverantwoordelijk ofwel zelfsturend team. Zo'n team doet zelf wat het van de leerlingen verwacht.

Een belangrijke rol is die van begeleider van het leerproces, die de leervragen van de leerlingen expliciet maakt en helpt verbindingen te leggen naar geschikte leerbronnen. Begeleiders samen bepalen het totaal aan leeractiviteiten. De taak van de expert is instructie of training geven, aangestuurd door de leervragen. De ontwikkelaar selecteert en bewerkt opdrachten vanuit de beroepspraktijk, of ontwikkelt zelf didactisch materiaal. De onderwijsregisseur, de vierde rol, plant en stemt de leeractiviteiten af. Hij vult het onderwijsprogramma in. Met deze rolverdeling kan het team inspelen op alle leervragen.

Hoe plan je dat?

Slechts een klein aantal van de leerlingen diervverzorging moet leren schaa-

scheren, werken met Excel daarentegen moet iedere leerling kunnen en bij het leren van een tweede vreemde taal hoort ook vaktaal. Leeractiviteiten kunnen heel specifiek nodig zijn. Inspelen op de vraag naar capaciteit en kennis voor het beroep en tegelijk op de leervraag van de leerling vergt een specifieke planning. In het kort is de schoolweek in te delen in:

Stap 1) Vaste vooraf te plannen delen voor alle leerlingen, zoals samenkomst van de leergroep, 'vertraagde tijd' en generieke, sectoroverstijgende stof, bpv. Stap 2) Delen voor clusters of sectoren, waarop je kunt anticiperen. Instructie en trainingen bij de te verwachten leervragen bij praktijkleersituaties. Stap 3) Het te ondernemen deel dat niet vastligt, kritische momenten die je moet inschatten en heel specifieke leeractiviteiten. Dit deel wordt groter naarmate de opleiding vordert en is cruciaal, vanwege de aansluiting op specifieke leervragen en de motivatie van de leerlingen. Het is goed van tevoren de voorspel-

baarheid van ook dit deel door te denken met behulp van vragen als: waar valt wat te halen en welke ruimte is er financieel, in menskracht en in opleidingstijd? □

* Zie www.job-site.nl

** Een begrip dat lector pedagogiek van de beroepsvorming Frans Meijers ontleent aan het filosofische boek van Arnold Cornelis met dezelfde titel

- Om grip te krijgen op de verbinding tussen begeleiden, plannen en organiseren kun je als team het spel Columbus spelen, ontwikkeld i.o.v. MBO 2010. Info via info@herontwerpschool.nl
- Meer info op www.kpcgroep.nl, publicaties. Met de quickscan mbo op de website kun je een snelle logistieke diagnose van de organisatie stellen.